

Дунэе фестивалым тыпэгъокӀы

Тигъэзет кызырэхуытыгъэу, Дунэе фестивалэу «Студентхэм ягъатх» зыфиӀорэм ипрограммэ кыдыхэлъытагъэу, Адыгеим щыкӀошт «Шэжым ишэф остыгъ» зыцӀэ Иофтхъабзэр. ЗэхэщакӀохэм зэралъытэрэмкӀэ, ар фестивалым мэхъанэ нахь ин зилэ иӀофыгъоу щыт. Ащ нэбгырэ минищ Ӏэпэ-цыпнэ хэлэжъэшт.

«Мэкъуогъум и 22-м сыхъа-тыр 4:00-м гупчэ мемориалым фестивалым хэлэжъэхэрэр ыкӀи ихъакӀэхэр кышцызэрэуагъоитхытх Хэгъэгу ззошхор кызежъэгъагъэр илъэс 74-рэ зэрэхъугъэр ыкӀи ти Хэгъэгу ишъхъафитыныгъэ фэбэнагъэхэр агу кызырэнэжыгъэхэм ишыхъатэу шэф остыгъэхэр гъэуцугъэнхэм фэшӀ», — щыхагъэунэфыкӀыгъ Дунэе фестивалыр зыщыкӀорэ Адыгэ къралыгъо университетым ипресс-кӀулыкӀу.

ГушыӀэгъу тызыфэхъугъэм кызырӀагъэмкӀэ, а Иофтхъабзэр зыкӀошт чэщым троллейбусхэм ыпкӀэ хэмылгъэу Иоф ашӀэшт. Ахэр алуыштытх кӀалэм икхъхъӀэ лъэныкхъокӀэ щылэ псэуплэмрэ урамэу Гоголым ыцӀэ зыхъырэм тет кӀэуцуплэу «Университет» зыфиӀорэмрэ мэкъуогъум и 22-м сыхъа-тыр 3:20-м кышцублагъэу. Троллейбусхэр вокзалым екӀолӀэщтытх а чыплэм, мемориалым пэчынатлэу, мэшлоку гъогум цыфхэр щызэпыраштытх. Троллейбусхэр кӀагъэзэжыныным фэхъазырыштытх сыхъа-тыр 4:20-м.

Дунэе фестивалыр мэфэкӀ шыкӀэм тетэу Лениным ыцӀэ

зыхъырэ гупчэм мэкъуогъум и 19-м сыхъа-тыр 19:30-м кышцызэлаухышт. КыкӀлӀыкӀошт мафэхэм зэнэкхъокхуэу «Этно-мода» ыкӀи «ДзэкӀолӀ конверт»

зыфиӀохэрэр, кӀэгъэлъэгъонэу «ТекӀоныгъэм иурам», хэгъэгу зэфэшъхъафхэм яныбжыкӀэ ӀэпӀасэхэм ясмотрэу «Арт-холл» зыцӀэр зэхэщэщтытх.

«Шэжым ишэф остыгъ» зыфиӀорэ ИофтхъабзэмкӀэ Дунэе фестивалыр зэфашы-жышт.

(Тикорр.).

Волонтерхэр фэхъазырых

Мэкъуогъум и 19-м кышцэгъэжъагъэу и 22-м нэс Мыекъуапэ щыкӀошт Дунэе фестивалэу «Студентхэм ягъатх» зыфиӀорэм волонтер нэбгыри 150-рэ фэдиз хэлэжъэшт.

Адыгэ къралыгъо университетым, Мыекъопэ къралыгъо технологическэ университетым, Адыгэ къралыгъо университетым и Мыекъопэ къралыгъо гуманитарнэ-техническэ кол-

ледж ястудентхэр, джащ фэдэу кӀэлэеджакӀохэри ӀэпыӀэгъу кӀафэхъуштытх. Иофтхъабзэр Адыгэ къралыгъо университетым щыкӀошт.

Волонтерхэм якыхъахын ыкӀи

ахэм яегъэджен ыуж итыгъэр Урысые студенческэ объединением и Ассоциацияе и Адыгэ шьольыр кӀутам. Волонтерхэм яеджапӀэ Адыгэ къралыгъо университетыр ары зыдэщыӀэр. Мэлылфэгъу мазэм апэрэ егъэдженхэр волонтерхэм апае зэхэщэгъагъэх, шӀэныгъэу аӀэклӀы кхъгъэмкӀэ зызауштыжым, шъхъадж зыфэгъэзэгъэшт лъэныкхор агъэнэфагъ. ЗэкӀэмкӀи волонтерхэр ӀэпыӀэгъу зыфэхъушт кӀулыкхуи 7 зэхэщэгъ. Ахэм штабым игупчэ, фестиваль объектхэм яоперативнэ кӀулыкхуэхэм пресс-гупчэм ыкӀи нэмыкӀхэм Иоф ашӀэшт.

— Адыгеим мыщ фэдэ Иофтхъабзэ ин апэрэу щызэхэщэ. Фестивалым нэбгырэ 300 фэдиз хэлэжъэшт, ахэм языгъэпсэфыгъо уахтэ гъэшӀэгъонэу агъэкӀоным фэшӀ волонтерхэр хъакӀэхэм ягъусэщтытх. Ащ нэмыкӀэу студентхэм пресс-гупчэм, кӀулыкху ыкӀи площадкэ зэфэшъхъафхэм Иоф ашӀэшт, — кыхигъэщыгъ Урысые студенческэ объединением и Ассоциацияе и Адыгэ шьольыр кӀутамэ ипашэу Артур Мели-тонян.

«Студентхэм ягъатх» Влади-

восток зыщӀӀэм, ащ иэстафетэ тиреспубликэ кыратыгъагъ. Ащ кышцэгъэжъагъэу пресс-гупчэм иӀофшӀэн ыублагъ. Адыгэ къралыгъо университетым исайт ыкӀи соцсетхэм фестивалыр республикэм щыкӀонымкӀэ кӀэнагъэр кӀэзыгъэлъэгъорэ ка-

лендарыр рагъэуцагъ. Джащ фэдэу «Об Адыгее» зыфиӀорэ рубрикэу тиреспубликэ, шэнхабзэу адыгэхэм ахэлхэм афэгъэхыгъэ кӀэбархэр кырагъэхъагъэх.

ПИАТЫКЪО Анет.

Унэхэм ягъэцэкIэжьиын зэрэклорэр ыуплъэкIугъ

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрæу КъумпIыл Мурат урамæу Юннатхэм тет унæу N 24-м джырблагъæ шылагъ. Мы ильэсыр кызыхъагъæм кышцегъæжъагъæу къалæу МыекъуапкIэ игъэкIотыгъæ гъэцэкIэжьиын зэрæшылIэн фæе унэхэмкIэ программæм хэфэгъæ яхэнэрæ унæу ар цыт.

Псæуалъэр ильэс 20 фæдиз хъугъæ зашлыгъэр. НахъыбэрæмкIэ ащ шыпсæухэрэр хъафизæхэмрæ дæу зыльгъухэрæмрæ ары. Мы унæм чIæсхэр мэтхъаурыхæ икIæу унæ кызырæмæу гъæфæбэрæм, оцхыхæм ауж панельхæм шынæгъагIæ кызырæтырæм, ахæм къахæкIæу унæ кIоцIыр зэрæбгъуатæрæм япхыгъæу. ИгъэкIотыгъæ гъэцэкIэжьиынмкIэ Адыгæ республикæ фондæм сомæ миллиони 4,7-рæ фæдиз кыдæлхæтæ а унæм пæлуагъæханæу. А ахъæмкIэ подъездхæм ахэт шъхъангупчъæ-

хэр зæблахъуштых, унæ гупрæ нахъ фæбæным тырагъæпсыхъæшт, нæмыкIхæри рашылIæштых.

Специалистхæм кызырæлорæмкIæ, унæм игъэцэкIэжьиынмкIæ ахъæу къаугъоирæр къатын фае ипроцент 61-рæ. Унæм чIæсхэр Премьер-министрæм зылIокIæхæм кызырæриуагъæмкIæ, ащ игъэцэкIэжьиынмкIæ пIалъэр зæпхыгъэр ежъ унæм цыпсæухэрæм игъом ищыкIæгъæ ахъæр кызырæтыштыр ары.

— Тæ зæкIæми а Iофым тызæдыхæлажъæ. Цыфхæм ахъæу

къатырæр ежъхæм зæрапæлухъа-жъыштыр къагурылоным мæхъанæшхо иI. ГъэцэкIэжьиын Iофхæм апае ахъæр кызырæтырæ шылIæм елытыгъæшт зэрæпсау программæм шуагъæу кыкIæкIоштыри, — кыыхигъæщыгъ КъумпIыл Мурат.

Премьер-министрæм фæтæр заулæ кыпплхыгъæ ыкIи анахъæу сæкъатныгъæ ин зилæхæм унæм игъэцэкIэжьиынмкIæ Iæпылæгъу афæхъунхæм пае пшъæрыл заулæ ведомствæхæм япацæхæм афишылгъ.

КъумпIыл Мурат къалæ администрæцием иллыкIохæм ыкIи а Iофым фæгъæзæгъæ ведомствæхæм япацæхæм къаджагъ гъэцэкIэжьиын Iофхæр зауыхæкIæ тæрæзæу унæр къапплхыханæу ыкIи ищыкIæгъæ хъумæ, ильэсæу кыыхъæштым шыкIагъæу афæхъугъæхæр агъæтæрэзыжьиынхæу планым хагъæуцонæу.

Иофыгъуабæмæ атегушчылагъæх

Адыгеим и Премьер-министрæу КъумпIыл Мурат республикæм и министрæствæхæм япацæхæм тыгъуасæ адыриIæгъæ зæлукIæгъум Адыгеим исоциальнæ-экономикæ хæхъоныгъæ епхыгъæ Иофыгъуабæмæ щатæгушчылагъæх.

Республикæм мæкъу-мæщымкIæ и Министерствæ кызырæтыгъæмкIæ, блæкыгъæ ильэсым егъæпшагъæмæ, гектар мини 5-кIæ нахъыбæу Адыгеим мыгъæ лæжъыгъæр щашлагъ. ПстæумкIи зæлпырагъæуытыгъæр гектар мини 119-м ехъу. Непæ хъызмæтшIæлæ заулæ хъæм илхыжьиын фæжъагъ. Адыгеим и Премьер-министрæу КъумпIыл Муратæ республикæм игъогухæм щынæгъончъæу мæкъумæщ техникæр ащызæрацæ-нымкIæ мæкъу-мæщымкIæ Министрæствæмрæ гъогум ищынæгъончъагъæкIæ Къæралыгъæ автоиспекциæмрæ зæдырагъæштæнæу пшъæрыл афишылгъ.

— ЗæкIæ тIкIуацIæ лæжъыгъæм иугъоижьиын етхъылIэн фае. Ильэс псаум чыгулæжъхæм, фермерхæм Iоф ашлагъ. Лæжъыгъæу Iуахыжъырæм икIæухъумæнкIæ ахæм сьд фæдæрæмкIи Iæпылæгъу ядгъæгъотын фае, — хигъæу-нæфыкIыгъ КъумпIыл Мурат.

Адыгæ Республикæм гъæсэныгъæмрæ шIæныгъæмрæкIæ и Министрæствæ кызырæтыгъæмкIæ, зæтыгъæ къæралыгъæ ушæтын-

хæм ячæзыу шъхъалæ ыкIæм фæкIо. «ЕГЭ-2015-рæ» зыфиIорæм АдыгеимкIæ ипорталæу <http://smotriege.ru> зæтыгъæ къæралыгъæ ушæтынхæмкIæ хæбзæукъоныгъæ гори ашлыгъæу кышчыхагъæщыгъæп. Блæкыгъæ ильэсым егъæпшагъæмæ, урысыбзæмкIæ ушæтынхæр балли 10-кIæ нахъышлоу атыгъæх. Мэкьюогъум и 22-м кышцегъæжъагъæу и 26-м нæс кIæлæеджæкIохæм джыри амал ялæшт икIæрыкIæу къæралыгъæ ушæтынхæр атыжьиынæу.

— КIæлæегъаджæхæм яшIæныгъæ зышчыхагъæхорæ Адыгæ республикæ институтым мæхъанæу илæм непæ зыкIæгъæлæтыгъæн фае. КIæлæегъаджæхæм яухъа-зырыныгъæрæ къæралыгъæ ушæтынхæм якIæуххæмрæ зæрæзæпхыгъæхæр нæрылæгъу къытфæхъугъ. Арышъ, мы лъæныкъомкIæ ищыкIæгъæ Iофхæр зехъæгъæнхæ фае, — кылуагъ республикæм и Премьер-министрæ.

Кыблæ федеральнæ шъолъырым иапшъæрæ медицинæ еджæпIæ пæрытхæм мыгъæ Адыгеим иеджæпIæхæр къæзыухыгъæхæм

апае чыпIæ 80 кыыхагъæкIышт. КъумпIыл Муратæ республикæм псауныгъæр къæухъумæгъæнымкIæ и Министерствæ ипацæхæм къаджагъ ащ фæдæ чыпIæхæм агъæкIоштырæ тæрæзæу кыыха-хынхæу, Адыгеим истудентхæр еджæным зæрæхъулæхæрæр аулпæкIунæу.

Гъæмæфæ зыгъæпсæфыгъом ильæхъан кIæлæцIыкIу мини 4,2-м ехъумæ япсауныгъæ агъæпытæнæу рахъухъæ. Республикæм IофшIæнымкIæ ыкIи социальнæ хæхъоныгъæмкIæ и Министерствæ ипацæхæм кIæлæцIыкIухæм япсауныгъæ зышчыгъæпытæрæ учреждæ-ниехæр зæкIæ къахъагъæхæ, зыгъæпсæфынымкIæ амалæу цыIæ-хæр зæрагъашIæх. Премьер-министрæм пшъæрыл афишылгъ ыпIкIæ зыхæмыл пътевокæхæр зæратыштырæ зæхафынæу, ащ фæдæ пътевокæхæр нахъыбæу сабыибæ зæрыс, социальнæу мыухъумæгъæ унагъохæм алæкIагъæхъанæу.

Республикæм финансхæмкIæ и Министерствæ кызырæтыгъæмкIæ, мæзитфым кыкIоцI республикæ бюджетым хахъоу кыыхагъæм кыкIичыгъæп. Процен-ти 109-кIæ ащ зыкIæлæтыгъ. Социальнæ пшъæрылхæр зæкIæ икIæу агъæцæкIæхæ.

ЗæлукIæгъум ильæхъан джæщ фæдæу бизнес цыкIлæм зæнæкъокъухæр цызæхъæгъæнхæм, гъогу отраслæм зегъæушъом-бгъугъæным, онкологическæ кы-лыкIæм хæхъоныгъæ егъæшыл-гъæным, сабый ибæхæм унэхæр ятыгъæнхæм, зæхæкIуатæнкIæ шынагъоу цыт унэхæм цыфхæр къацIæшчыжъыгъæнхæм япхыгъæ Iофыгъохæм атегушчылагъæх.

ГъæшIæгъоныбæ арагъæлæгъугъ

Гъæмæфæ зыгъæпсæфыгъæ уахътæм кыкIоцI Лъæпкъ музейм иIофышIæхæм мафæ къæс кIæлæ-еджæкIохæм экскурсиæхæр, тематическæ Iофтхъæбзæ гъæшIæгъонхæр афызæхæшæх.

Блæкыгъæ тхæмафæм Мыекъуапæ дæт гурыт еджæпIæ-хæу N 17-мрæ N 5-мрæ якIæлæеджæкIохæм Iофтхъæбзæу «Мои домашние животные» ыкIи «Музейная Робинзона-да» зыфиIохæрæр афызæхæ-шагъ.

Iофтхъæбзæм кыдыхæлпыта-гъæу, музейм иIофышIæхæм кIæ-

лæеджæкIохæр ягъусæхæу купитIоу загошчыгъ ыкIи мыщ щæгъæпсыгъæ чыпIæ зæфæшъхæф-хæм якIолIагъæх. НыбжыкIæхæм бæ гъæшIæгъонæу альгъугъæр. Адыгæхæм ямузыкальнæ Iæмæ-псымæхæр зыфæдæхæр, тишъол-пыр кышчыкIыхæрæр ыкIи псæ-ушъхъæу исхæр зæрагъæшлагъ, археологхæм япшъæрылхæр

агъæцæкIагъæх, машIом ишлын шапхъæу пылхæр ыкIи нæмы-кыбæмæ зафагъæнæлосагъ. Анахъ ашIогъæшIæгъоныгъæхæм ащыц чынæ ешIæныр.

КIæлæеджæкIохæм шIæныгъæу агъотыгъæмкIæ Iофтхъæбзæм икIæ-ухым заушæтыжъыгъ. УпчIæхæм яджæуап тæрæзæу къæзытыжъы-гъæхæм баллхæр къафагъæшъо-шагъæх. ТекIоныгъæ кыдæзыхы-гъæ кIæлæеджæкIохæм ацIæхæр нæужым музейм иактовæ зал кышчырауагъæх.

(Тикорр.).

Адыгеим иллыкIохæри хæлæжъагъæх

Мэкьюогъум и 14-м къалæм и Мафæ Севастополь хигъæунæфыкIыгъ.

1783-рæ ильэсым Ахтиар-скæ хытIуалæм инæпкъ дæжъ къалæм иапæрæ мыжъо псæолпылпыр шагъæпсыгъагъ. Севастополь загъæуцугъæр мы-гъæ ильэс 232-рæ хъугъæ. Премьер-министрæу Дмит-рий Медведевыр а мæфæ-кIым хæлæжъагъ. Губернато-рæу Сергей Меняйло игъу-сæу ащ Севастополь имемо-

риал къæгъагъæхæр кIæриль-хъагъæх.

Адыгæ Республикæм и Лпы-шъхъæ пшъæрыл зæрафишылгъæм тетæу Адыгеим иллыкIо купæу Адыгæ Республикæм ивице-пре-мьерæу Наталья Широковар зи-пæцагъæр къалæ-лпыхъужъым дæс-хæм афæгушлуагъ. Адыгæ Рес-публикæм иветеранхæм я Совет щыцхæри купым хæтыгъæх.

Анахъ дæгъухæм ахæфагъ

Гъæсэныгъæм исистемæ нахъ шъхъæихыгъæу шIы-гъæным пае журналæу «Аккредитация в образова-нии» зыфиIорæм Урысые зæнæкъокъоу «Пресс-служба вуза» зыцIæр зæхишагъ.

Пресс-къулыкIухæм ятворче-скæ чаныгъæ уасæ фæшылгъæным, апшъæрæ еджæпIæм имиджъ къæ-зылæтырæ къæбархæм якъæгъæ-хъазырын нахъышлоу зæхъæ-гъæным зæнæкъокъур фæлажъæ-штыгъ.

Анахъ дæгъухæр кыыхахыæ зæхъум, лъæныкъо заулæ кыда-лпытагъ. Ахæр — еджæпIæм исайт игъом къæбарыр кыигъæ-хъæгъæныр, ащ шпыпкъагъæ хæ-лпыныр ыкIи нæмыкIхæр. Лъæ-ныкъоу зæнæкъокъум кыди-лпытæхæрæм ащыцæу универ-ситетым кыыхыгъæр «Профи» зыфиIорæр ары. Ащ хахъæ-штыгъ къæбарым икIæатынкIæ жанрæ зæфæшъхæфхæр кыых-хыгъæнхæр, темæр куоу кызылæ-хыгъæныр, урысыбзæм ишап-

хъæхæр мыукъогъæнхæр, хъугъæ-шлагъæр зышчылуагъæм сурæ-тæу кышчытырахыгъæхæр гъæ-фæдæгъæнхæр.

Зæнæкъокъум агъæхыгъ уни-верситетым ищыIакIæ кыыхæхы-гъæ къæбархæр зышчыгъоигъæхæ материалхæр. Мæфæ 30-у зæнæ-къокъум кыыхыуытæштыгъæм кыкIоцI университетым щыхъу-гъæ-щышлагъæр ащ кышчыIотагъ.

КIæуххæр зызæфахысыжъхæм, Мыекъопæ къæралыгъо техно-логическæ университетырæ анахъ дæгъухæм ащыц хъугъæ. Универ-ситетым ипресс-къулыкIу ило-фышIæхæу, тисæнæхъатæгъухæу Ольга Ивановæмрæ Людмила Баркинамрæ тæри тигуапæу та-фæгушIо.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Литрæ 45-рæ аугъоигъ

Лъы зытыхæрæм я Дунæ мафæ ипæгъокIæу лъыр зышхахæшъæрæ Адыгæ республикæ станцием «Спаси-бо, донор» зыфиIорæ Iофтхъæбзæр мы мафæхæм щыкIуагъ.

Адыгæ къæралыгъо универси-тетым, Мыекъопæ къæралыгъо технологическæ университетым ястудентхæр, МЧС-м икIулы-къушIæхæр чанæу Iофтхъæбзæм зæрæхæлæжъагъæхæр АР-м пса-уныгъæр къæухъумыгъæнымкIæ и Министерствæ ипресс-къу-лыкIу кыыхыгъæщыгъ.

Акцием къæкIолIагъæхæм азы-ныкъом апæрæу лъы атыгъ, ыпæ-кIæ ахæр мыщ фæдæ Iофтхъæбзæ хæлæжъагъæхæп. Лъы ытын гу-хæлæ илæу, ау ипсауныгъæ изы-тет кыыхæкIæу ар ышIæ мыхъу-

штæу Iофтхъæбзæм къæкIолIа-гъæхæм ахæтыгъæри макIæп. Ахæм афæдæхæм лъы атын гу-хæлæ зæрашылгъæм ишуагъæкIæ, япсауныгъæ нахъ зæрæлпылпæн-хæ фаер къагурылуагъ.

Нæбгыри 110-рæ Iофтхъæбзæм хæлæжъагъ ыкIи лъы литрæ 45-рæ аугъоигъ. Гузæжъогъу чыпIæ ифагъæхæм Iæпылæгъу афæхъун гухæлæ зилæхæм лъыр зыш-хахæшъæрæ Адыгæ республикæ станцием ипчъæхæр мафæ къæс афызæлухыгъæх.

ГЪОНÆЖЫКЪО Сæтæнай.

АмалыкIэхэм алъыхъущтых

Урысыем и Къыблэ федеральнэ шьолъыр хахъэхэрэр экономикэ зэдэлэжьэныгъэмкIэ я Ассоциациеу «Къыблэ» зыфилорэм и Координационнэ совет изичэзыу зэхэсыгъоу Адыгеим шызэхашэгъагъэм тикъэралыгъо иэкономикэ чыплэ зэжъу зыцифэгъэ лъэхъаным туризмэм пылъ loфыгъохэр нахъышлоу ыкIи федэ кьатэу зэрагъэцкIэхнэ фаем цытегушылагъэх.

Советым хэтхэр зыхэппла-гъэхэм ащыщых хэгъэгу клоцI туризмэм изэхэщэн, IэкIыб къэралыгъохэм ащыпсэурэ цыфхэм якъегъэблэгъэн, зепэгъунэгъу шьолъырхэм туризмэм зырагъэушъомбгъунымкIэ яздеде-жын, хьакIэщхэм язэтегъэп-сыхъан, нэмыкI лъэныкъохэм афэгъэхьыгъэ loфыгъохэр.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аспъан ишлүфэс псалъэ Къыблэ федеральнэ шьолъырым исубъектхэм ялы-кIохэр республикэм ичыгу кы-зэрэщызэхэхьагъэхэр ыкIи ахэм экономикэм ылъэныкъокIэ хэхъоныгъэхэр языхъэшлышт туризмэр зэрагъэпсыщтым зэрэ-щытегушылэщтхэр зэригуапэр кышчылауагъ.

Къэгущылагъэхэм экIэми туризмэм игъэпсын хэкIыплэ фэхъунэу къашлошыхэрэр къа-луагъэх. Къыблэ федеральнэ шьолъырым хэхъэрэ субъект-хэм лъэныкъо пстэухэмкIи ту-ризмэр ащыбгъэпсынэу зэрэщы-тыр Урысые Федерацием и Президент иллыкIоу Къыблэ федеральнэ шьолъырым щылэм игуадзэу Владимир Гурба апэ кыыхигъэщыгъ. IэкIыб къэра-лыгъохэм зэпэблэгъэ шьолъыр-хэр зэгуахъэхэзэ ыкIи зэде-лэжхэзэ гъэпсэфакIохэм яухъ-тэ гъэшлэгъонэу зэрэзэхашэ-щтым ащягупшысэх, ахэр къа-

рагъэкIухъэхэзэ чыплэ гъэ-шлэгъонхэр арагъэлэгъух. Тэр-кIи ар щысэ хъунэу мэгугъэ.

«Къыблэ шьолъырхэм экIэми туризмэр ифэшъуашэм тетэу зэхэщэгъэным фэшI амалхэ-ри инвесторхэри ялэх. Ахэр кьэбгъотынхэ фае. Инфраструк-турэр умыгъэпсэу мылкъу зилэ цыфхэр, учылопс дахэми, кы-онэцIышхтхэп», — кылуагъ В. Гурба. Щысэу кыыхыгъэх Ки-таимрэ Араб Эмиратхэмрэ, ахэм цыфхэм языхъэпсэфыгъо уахътэ зэрэцагъэпсырэр.

КъыздикIыгъэ шьолъырхэм туризмэм захиушъомбгъуным фэшI амалыкIэу ыкIи шыкIэ гъэшлэгъонэу ащягъэфедэхэрэм кьатегушылагъэх Астрахань хэ-кум ыкIи Краснодар краим

кIохэр кызыщыуцущтхэ хьа-кIэщхэм япчъагъэ хэхъо. Ин-весторхэм альэхъух, форум зэ-фэшъхьафхэм ахэлажъэх, цы-фыбэмэ Адыгеим ибайныгъэ-хэр зыфэдэхэр арагъашлэ.

Арэу щытми, гъэцэкIэгъэн фэе loфыгъохэр псынклэу зэ-шохыгъэ хъухэрэп. Мыекъо-пэ районим икьюшъхъэ зэхэт-хэу турист-рекреационнэ зы-гъэпсэфыплэхэр кызыщызэ-

мэдрэ зыгъэпсэфыплэхэмрэкIэ и Комитет ипашэу Къэлэшъэо Инвер хъугъэ-шлагъэхэм япхыгъэ туризмэм (событийнэм) аналэ тырагъэтымэ ишлуагъэ кызе-рэкIощтым игугъу кышыгыгъ. ЗыгъэпсэфакIохэр хъугъэ-шлагъэу шьолъырым кыхъухъэхэрэм ахэбгъэлажъэхэмэ, чы-плэрыс лъэпкхэм язэхэтыкIэ, яшэн-зекIуакIэхэр ашлэщтых ыкIи ашлогъэшлэгъоныщтых.

Адыгеим 2020-рэ илъэсым нэс нэбгырэ миллион фэдиз кьэклонэу, фэдэу ахэм республикэм кыфахыщтыр сомэ миллиардым ехъунэу туризмэм изегъэушъомбгъун дэлажъэхэрэр мэгугъэх.

луахышхтхэм псы къабзэу цыф-хэм агъэфедэщтыр джыри ещэ-лагъэп. Къушъхъэ гъогухэр гъэ-кIэжыгъээнхэ фае, ахэр зэлү-кIэжъхэу, уащызеклонкIэ гуп-сэфэу агъэпсыщытых. Псыр

— Тэ къахлэхэрэм ядгъэ-лъэгъун икьун тил. Ау Адыгеим кьэкIуагъэхэр Шъачи, Къэбэр-тэе-Бэлыкар ыкIи Къэрэщэе-Щэрджэс республикэхэми, Вол-гогради тцэхэзэ зыкышхадгъэ-

кыарыкIыгъэ лыкIохэр, Ады-гэ Республикэм туризмэмрэ зыгъэпсэфыплэхэмрэкIэ и Ко-митет ипашэу Къэлэшъэо Ин-вер, нэмыкIхэри.

Адыгеим 2020-рэ илъэсым нэс нэбгырэ миллион фэдиз кьэклонэу, фэдэу ахэм рес-публикэм кыфахыщтыр сомэ миллиардым ехъунэу туризмэм изегъэушъомбгъун дэлажъэхэрэр мэгугъэх.

Мыекъопэ районим инфра-структурэр цагъэпсы. Автомо-биль гъогу щашыгъ, электри-чествэр кызырэкIощт лини-ехэр, газкьэкIуаплэхэр цагъэ-псых. Ащ дакIоу зыгъэпсэфа-

Зыгъэпсэфыплэу «Лэгъо-Накъэ» игъэпсын кIыхъэ-лыхъэ хъугъэ. Мы loфыгъомкIэ Адыгеимрэ Краснодар краимрэ зэгурыло-ныгъэ пытэ азыфагу илъэп.

Адыгэ Республикэм туриз-

псыхъанэу дгъэпсымэ лъэшэу ишлуагъэ кьэклошт, — ело Инвер. Шьолъыр зэпэблагъэхэр зэ-

Къыблэ федеральнэ шьолъырым хэхъэрэ субъектхэм лъэныкъо пстэухэмкIи туризмэр ащыбгъэпсынэу зэрэщытыр Урысые Федерацием и Президент иллыкIоу Къыблэ федеральнэ шьолъырым щылэм игуадзэу Владимир Гурба апэ кыыхигъэщыгъ.

дэлэпылэжъхэмэ, туризмэм зызе-ррагъэушъомбгъушъушхымкIэ ащ кыдыригъэштагъ Ростуризм-мэ итхъаматэу Сергей Сир-ченкэм.

Адыгеим иллыкIохэм шьо-лырхэм къащыхъушт хъугъэ-шлагъэхэм, мэфэкIхэм, цыф зэхэхъэхэм афэгъэхьыгъэ зэикI мэфэпчъ зэхэгъэуцомэ, шьо-лырхэр нахъ зэпэблагъэ ащ ышышхтхы. Мы лъэныкъомкIэ loф зэдашлэнэу зэзэгъыгъэх. Адыгеим ащ фэдэ loфхьабзэ щызэшлуахыгъах. Экологическэ ыкIи этнокультурнэ туризмэ зэхэщэгъэным республикэр тегъэпсыхъагъэу зэрэщытыр ыкIи исп унэхэр, мегалитхэр, аммолитхэр, чылопсым исау-гъэтэу тилэхэр цыф пстэумэ зэрашлогъэшлэгъоныщтыр Уры-сые географическэ обществэм икьутамэу Адыгеим щылэм ипа-щэу, республикэм и Обществен-нэ палатэ хэтэу Огай Игорь кылуагъ. ЛыкIохэм яепллы-кIэхэмрэ яшлоигъоныгъэхэмрэ кыдалытэнхэу кызызэхъа-гъэхэм зэдаштагъэ.

Координационнэ советым изэхэсыгъо хэлэжъагъэх Уры-сые Федерацием и Президент и Аппарат ифедеральнэ ин-спектор шъхьалэу Лылужъу Адам, Адыгэ Республикэм ипрокурорэу Василий Послов-скэр, Ассоциациеу «Къыблэм» игъэцэкIэкло комитет ипашэу Павел Пронинэр, Къыблэ фе-деральнэ шьолъырым хахъэ-хэрэм туризмэм ащыпылъ къу-лыкхухэм япашэхэр, Адыгеим иминистрэхэм я Кабинет хэт-хэр ыкIи Къэралыгъо Соове-тым — Хасэм идепутатхэр, турист компаниехэм ялыкIохэр.

**ШЪАУКЪО
Аспъангуащ.**

Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гупчэ комиссие иунашъу

Шэуджэн районим хэдзынхэмкIэ ичыплэ комиссие решающэ голосым ифитыныгъэ зилэу хэтыщтыр гъэнэфэгъэным ехылагъ

Решающэ голосым ифитыныгъэ зилэу комиссием хэкIыжыгъэм ычыплэклэ Шэуджэн районим хэдзын-хэмкIэ ичыплэ комиссие хагъэхъашт кандидатурэмкIэ предложением хапллы, Федеральнэ законэу «Уры-сые Федерацием игражданхэр хэдзынхэмрэ рефе-рендумымрэ ахэлэжъэнхэмкIэ фитыныгъэу ялэхэмкIэ гарантия шъхьалэхэм яхылагъ» зыфилорэм ия 22-рэ, ия 26-рэ, ия 29-рэ статьяхэр, Адыгэ Республи-кэм и Законэу «Адыгэ Республикэм икьалэ, ирайон хэдзынхэмкIэ ичыплэ комиссие ехылагъ» зыфилорэм ия 5-рэ, ия 16-рэ статьяхэр loубытыплэ кызыфи-

шыхэзэ, Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ и Гуп-чэ комиссие **унашъо ышлыгъ:**

1. КIэнышх Руслъан Юрэ ыкьор, 1972-рэ илъэ-сым кьэхъугъэр, муниципальнэ образованиеу «Шэуджэн районим» иадминистрации финансхэм ягъэзеклонкIэ ипашэ, комиссием хэгъэхъэгъэнэу хэдзакIохэм язэлүкIэ игъоу щалъэгъугъэр Шэуджэн районим хэдзынхэмкIэ ичыплэ комиссие решающэ голосым ифитыныгъэ илэу хэгъэхъэгъэнэу.

2. Мы унашъор Шэуджэн районим хэдзынхэмкIэ ичыплэ комиссие IэкIэгъэхъэгъэнэу.

3. Мы унашъор гъэзетхэу «Советскэ Адыгеим-рэ» «Адыгэ макъэмрэ» къащыхъуыгъэнэу.

**Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ
и Гупчэ комиссие и Тхъаматэу
Н. А. СЭМЭГУ
Адыгэ Республикэм хэдзынхэмкIэ
и Гупчэ комиссие исекретарэу
Ф. З. ХЪАЦIАЦИ**

къ. Мыекъуапэ,
мэкьюогъум и 9, 2015-рэ илъэс
N 74/292-6

Адыгеир инвесторхэмклэ нахь хьопсагьо шыгъэныр, нахьыбэу инвестициехэр кыхалхьанхэр республикэ пашэхэм социальнэ-экономическэ политикэм пшъэрыль шхьалэу шагъэуцухэрэм ащыщ.

Сомэ миллиарди 124-м ехъу къыхалъхьагъ

Мы лъэныкъомкIэ мымакIэу IофшIагъэ зэрэщIэм ишыхат 2007-рэ илъэсым къыщIуб- лагъэу 2014-рэ илъэсым нэс зыпштэкIэ, сомэ миллиарди 124-м ехуэ экономикэм ин- вестигиуе къыхэлъыхагъэ зэ- рэхуэгъэр. Инвестицие проек-

900-м ехы мы объектым игъ-
псын пэлхыагъ, лофшлпнэ чы-
плэ 200 фэдиз ащ кытыгъ.
ЗАО-у «Киево-Жураки» зы-
филорэм кхохэр зычалыгъ ком-
плексышхо Теуцожь районым
кышгыгъэуцугъы, икыгъэлъэ-
гъонхэм ахигъахъоозе илофшлэн

публикэр Дунээ инвестиционнэ форумуу Шъачэ шызэхащэрэм хэлажъя. Ащ шызэдашлыгъэ зээгыныгъэхэм ащыц ЗАО-у «Киево-Жураки» икомплексцэ зигугъу къэтшлыгъэри. Джащ фэдэу чыдагъэм дэлэжхэрэ комплексым ишынкли ЗАО-у «Антей» зыфиорэм ипачэхэм мы форумыр арыз зээгыныгъэ зышадашлыгъэр. Мы проектхэм сомэ миллиард 30 инвестициеу экономикэм кыхалхъанэу кыдыдхэлытагъ.

АР-м экономикаг хэхьоны-
гьэмклэ ыкли сатыумклэ и Ми-
нистерствэ кызэритырэмклэ,
2014-рэ ильэсым Адыгеим
пстэумкли инвестиционнэ
пладжэ 54-рэ ыкли предложе-
нии 10 Дунэе инвестиционнэ
форумэу Шьачэ шыклуагьэм
кышцигьэлъэгуагь. Ахэм сомэ
миллиард 34-рэ аяас. Сомэ
миллиард 12 зыосэ зээзгы-
ныгы 3-мэ адыклэтхагьэх.

Ахэм аныхъ шъхалэр ОАО-у «Россети» зыфилорэм ипашэхэм зээзгыныгыгъу адашлыгъэр ары. Ащ кызээрэдыхэльытагъэмклэ, 2019-рэ илъэсым нэс Адыгеим иэнергетическэ комплекс зэрэщытэу агъэкълэжьышт. Пстэумкн сомэ миллиарди 10-м еху инвестициеу кы-хэльыхагъэ хуышт. Мы систе-мэм игъэкълэжьын мэхъанэшхо раты. Энергетическэ комплексым шыклагъу илэхэр дагъэ-зыжыхуэ, лъэхъаным диштэу зэтырагъэлпсыхьэмэ, инвестор-хэмклэ республикэр джыри нахъ хэопсагъо хуышт, экономикэм хопханыгъэ егъэшлыгъэным ар фэлорышлэшт.

Шөплэ-зыгэлсэфыплэ гүпчэ-
шхоу «Красная площадь» зы-
цлэштыр Мыекуапэ шыгэуцу-
гэным фэгэхыгыэ зээггы-
ныггэми Шьачэ шызэдыклэтхэ-
ггэх. ЗАО-у «РАМО-ХАУС» зы-

филорэм ар кыыгъэуцушт, пстэ-
умкIи сомэ миллиарди 2,4-рэ
инвестициеу кыыхилъхъанэу ары
кыызэралъытагъэр. Щэплэ-гъэ-
псэфыплэ гупчэм IофшIэплэ
чыплэ 200 фэдиз кытышт.

Яңыһәр прое́ктыр мэ́ку-
мэ́ш хы́змэты́м епхы́г. ЗАО-у
«Радуга» зыфи́лорэм Мы́екьопэ
районы́м шигэ́псыцт фэ́бэплэ
комплексым инвести́цыя со́мэ
миллионы 150-рэ кы́ыхылъхьа́цт,
лофшэ́плэ чы́плэ 20 кы́тыцт.

Дундэг инвестиционнэ форумым Адыгеим проектэу кышцигьэлъэгьуагьэхэм анахь шхьал ыки анахь гьэшлэгьон лѳоми хьушт «АгроБизнесИнкубаторым» игьэпсын фэгьэхьыгьэр. Ащ фэдэ джыри Урысыем итэп. УФ-м и Правительствэ ипашэу Дмитрий Медведевым форумым проектум уасэ кьышцифшлызэ, ар игьодэдэу зэрэщытым, ащ фэдэ шылкьэм адрэ субъектхэри те-хьанхэ фаеу зэрилътэрэр клигьэтхыгьагь. Непэ Адыгеим «АгроБизнесИнкубаторым» инфраструктурэ егьэпсы, сомэ миллиардрэ миллиони 10-рэ ащ пэлхуащт. Ёкьлиб хэгьэгьухэм продукцир кьарамыщэу, мыщ

кышцагэкыгыэр ыкй кышчы-
дагэкыгыэр дгээфедэным ты-
кыффэклоным мы «АгроБиз-
несИнкубаторы» фэлорышлэнэу
гугьаплэ кьеты. Мыш нэмькылау,
джыры инвестиционнэ проекты
хуитлүмэ яинфраструктурэ не-
пэ республикэм лоф шыдашлэ.
Зыр туристскэ-рекреационнэ
паркэу «Джэнэт» зыфилорэр
ары. Ар Мыекьопэ районным
шагьэхвазыры. Адрэр индус-
триальнэ паркэу Кошхьэблэ
районным шагьэпыштыр ары.
Джащ фэдэу мы уахтэм гип-
сым хэшлыкыгыэ материалхэр
кыдэзыгыэкылырэ завод, псэо-
лэшшыным шагьэфедэрэ ма-
териалхэм лоф адэзышлэшт
промышленнэ комплексышхо
инвсторхэм республикэм шагьэ-
псых.

Непэ, кризисым икйиыгъо-хэм ялэхъан, мы проектхэм ялхырышын кышчыкълэнки е кыызтеуцонки хун, ау ахэр эпэдэлэ зрамышыжыбыхтхэм ю хэльэп. Ахэм кыдалытырэ пстэури гъэцэклагъэ зыхъуклэ, экономикэм мымакълэу хэхъоныгъэхэр рагъэшлынхэу гугъэплэ инхэр къаты.

ХЬУТ Нэфсэт.

ШЭП-г гурчашхоу «МЕТРО» зыцлэр инвестиционнэ проект аныхь инзү Адыгеим шыпхырашыгыгэхэм ашыщ.

ООО-у «Юггазэнерджи» зыфилорэр инвестор анахь инэу республикэм кыхьагэхэм ащыщ.

тхэр зы лъэныкъоу шымытэу, экономикэ отраслэхэм эклэми — макъу-мэщыми, промышленности, псэолъэшлыны, туризмэи — ащылхыращых. Мыхэм хэхъоныгъэ ягъэшлыгъэныр анахь шъхьагъу зэрэщытыр, социальнэ-экономическэ лъэбгъушлукхэр дзыгъэнхэм афытегъэпсыхэгъэ программэу 2025-рэ илъэсым нэс тельытагъэм ар къадыхэлъытагъэу зэрэщытыр АР-м и Плъыщхьи мызэу, мытлоу кыхыгъэщыгъ.

Сатыушынымкӓ дунаим шы-
зӓльашӓрӓ компаниеу «МЕТРО
Кӓш энд Керри» зыфилорӓм
2012-рӓ ипӓсым Тӓхуэтмыкыое
районым кышызӓлуихыгӓ
шӓплӓ гупчӓхор проект анӓх
инхӓм ашыш. Сомӓ миллион

плъгьэкӀуатэ. А проектӀм ышӀуа-
гьэкӀэ республикэм инвести-
циеу сомэ миллиарди 2 кы-
хӀхьхьагьэ хугьтэ. Мыщ фэдэ
ятӀонэрэ комплексэу 2010-рэ
илъэсым атӀуныгьгъэм сомэ
миллиардрэ мин 500-рэ инве-
стициеу Адыгеим кыхихьхьагь.
ООО-у «Золотой садым» мылэ-
рысэ чыг гектар 200 Джэ-
джэ районым щигьэтӀысыгь.
Мыхэм итальянскэ технологиес-
кӀэ адӀлажӀэх. ПстӀэумки ин-
вестициеу сомэ миллион 700
республикэм иэкономикэ кы-
хӀхьхьагь. ООО-у «Юггазэнер-
джи» зыфилоу Кошхьэблэ рай-
оным лоф шызышӀлэрэри инве-
стор аных инэу республикэм
кыхьагьгъэхэм аыщӀ.

Ильэс пчъагъэ хьугъэу рес-

Шъачэ шыздэшлыгъэ зэзэгъыныгъэхэм ащыщ ЗАО-у «Киево-Жураки» къохэр зыщалыгъ комплексышхоу Теуцожь районым щигъэпсыгъэр.

Исп унэхэм якъэбар зэрагъэшлэщт

Урысые географическэ обществэм икьутамэу Адыгэ Республикэм щыгэм ипашэу Игорь Огай экологическэ форумэу Федеральнэ къралыгьо бюджетнэ учреждениеу «Шъэчэ лъэпкь паркыр» зыфилорэм щыкIуагъэм хэлэжьагъ.

Чыюпсым изытет зэщымыгъакъоу
ыкӀи чӀышхъашӀом уизэрар емыгӀэкӀэу
тыкӀзэыуцухэрэ дунаир кызэрэзэтѳ-
гӀэнэщтым ыкӀи зэрэбгӀэфедэщтым ащ
щытегушылагӀэх.

Форууым хэлэжыагыэхэр пэсэрэ адыгэхэм агьэляплэщтыгыэ кьушъхьэу Бгытхьэ ащэгьагыэх. Мыщ бэшлагыэу убыххэр щыпсэуштыгыэх. Тхыдэжыым кьызэриуатэрэмклэ, ахэм дышъэ кьабзэм хэшлыкьыгьэу бзыу сурэтитлы агьэчыгыагыэ. Зым метрэ ильэгьагыэ, адрэр метрэ 25-рэ хьуштыгы.

Убыххэр Тыркуем икыжьыхэ зэхьум, скульптурэ нахь цыкыр зыдыращыжьыгъагъэу, ятӀонэрэр къушхьэу Бгытхэ игъочӀэгъ шычӀатӀэгъагъэу къэбархэм къалатӀэ. Шъачэ ыкӀи нэмыкӀ чыпӀэхэм къарыкӀыхэзэ бзыушхом истатугъ джы къызнэсыгъэм цыфӀхэр лъэхьух, ау джыри къагъотыгъэл.

Къуышхэм ыцлæ къызтеккыгъæри зы-
клагъæлпалæшттыгъæри «Бгытхэм» къæл-
тæх. Нарт эпосым хæхъæгъ лотæжхэм
Тхæр бзыушхом фæдæу къашлошлышты-
гъæу ахэт, ац иобраз рагъапшæу шы-

тыгь. Нарт эпосым кыхьэфэх быбыр персонажхэр, ахэм цыфхэр «бгъэжыкIэ» яджэстыгъэх. «Бгы», «бгъэ» гушы-лэхэм «Iэтыгъэ», «лъагэ» къарэкIы, «жым» — «бэрэ шыIэрэр, псэурэр» къекIы. Бгъэжыр — лъагэлэр зыу-бытыгъэ бгъэр (бзыушор) ары. Арышъ, Бгытхэм — бгым шыпсэурэ бзыу-шор — Тхьэр кырагъэкIыстыгъ.

Урысые географическэ обществэм
икъутамэу Адыгеим щылэм ипашэу
Игорь Огай къелуатэ:

— Бгытхьэ фэдэу нэмык! чыплэ гъэшлэгъонхэри тилэх. Тэ, Шъачэ ыкIи тиреспубликэ ащылэ кутамэхэм, банигъэ шъхалэу тилэу тлыгъэрэ чIыопс саугъэтхэмэрэ чыплабэмэ ядахэгъэрэ кыызэтэдгъээнэныхэшэ, лIэужыкIэхэм

анэдгэсыжынхэр ары. Ащ пае кьутэ-
митлүми зэдэдгэхьазырыгэ проек-
хэу чыопсым икьэгэгьунэн фэгэ-
хьыгэхэм тызэгьусэу лоф адэтшлэшт.

Географическэ обществэм хэтхэм Адыгеимрэ Краснодар краимрэ ащылэ гьочлэгхэр зыфэдэхэмрэ языитетрэ зэрагъэшлэшт. Ащ нэмыклэу, Адыгеим исп унэхэм апылэ культурэм изэгъэшлэн шыльагъэклотэшт. Ащ пае мыгъэ тарихь шлэныгъэхэмклэ кандидатэу, Урысыем шлэныгъэхэмклэ и Академие материалынэ культурэм итарихьклэ иинститут Гүпчэ Азиемрэ Кавказымерклэ иархеологическэ отдел илофышлэ шыхьалэу Трифонов Виктор тиреспубликэ къэклошт. Апэрэу ар 2013-рэ илгъэсым Адыгеим шылагъ, псэуплэу Каменномостскэм шылэ исп унэу «Хьаджыкьу-3» зыфилорэм лод дишлагъ.

(Тикорр.).

Мэкъуогъум и 18-м Нэклмазэр аублэ

Адыгэ Республикэм ыкӀи Пшызэ шӀолыр
ащыпсӀурэ быслӀымӀнхӀм афӀкӀо

Алахъу гукӀгъушӀу, гукӀгъу зыхӀлым ыцӀкӀлӀ
НӀкӀмӀзз лӀаплӀу кӀыхӀрӀм ехӀулӀу ДиндӀэлӀжӀаплӀм
иӀофышӀӀхӀм ацӀкӀи, сӀ ацӀкӀи АдӀгӀ РеспублӀкӀм ыкӀи
ПшызӀ шӀолӀыр ащӀпсӀурӀ бӀсыӀмӀнхӀм сафӀгъушӀо.

Рамадан мазэр Алахь закъом Къурлан лъапэр къыз-
щыргэхыгъэ маз. Быслъымэнхэм яшлушэхэр, янэк-
нэмазхэр, ядыухьхэр агу етыгъэу Алахьым фагъазэ.

Алахыым тельэлу тилиман ыгъэпытэнэу, псауныгъэ, гъэшлэ кӀыхъэ, насып дахэ мы дунаеу тызытетми, ахърэт гъашлэми къашытитынэу. Дунаим тет цыфхэм мамырныгъээрэ зегурылоныгъээрэ къытхильхъанэу Алахыым тельэлу.

Алахым ынэшлу кыт-
щэф!

**Адыгэ Республикэм
ыкӀи Пшызэ шьолъыр
ащыпсэурэ быслъы-
мэнхэм ямуфтиеу
КЪЭРДЭНЭ Аскэрбий.**

НЭГЛЭМЭЭ МЭЭМ ИНЭМЭШЛЫГӨ УАХЪТЭХЭР

Мафэхэр	1436- рэ ил.	2015- рэ ил.	Сэбахь нэмаз Нэжыр зырагьяжээр	Тыгээр кызыкьо- кырэр	Щэдэжгьо нэмаз	Ечэнд нэмаз	Ахьшам нэмаз Хэжыкыгу	Джаң нэмаз
Мэф.	1	18	2:37	4:32	12:44	16:30	20:15	21:56
Бэр.	2	19	2:37	4:32	12:44	16:30	20:15	21:56
Шэмб.	3	20	2:37	4:33	12:44	16:30	20:16	21:56
Тхь.	4	21	2:37	4:33	12:44	16:31	20:16	21:57
Бл.	5	22	2:37	4:33	12:44	16:31	20:16	21:57
Гьуб.	6	23	2:38	4:33	12:44	16:31	20:16	21:57
Бэр.	7	24	2:38	4:33	12:45	16:31	20:16	21:57
Мэф.	8	25	2:38	4:34	12:45	16:31	20:16	21:57
Бэр.	9	26	2:38	4:34	12:45	16:32	20:16	21:56
Шэмб.	10	27	2:39	4:34	12:45	16:32	20:16	21:56
Тхь.	11	28	2:40	4:34	12:45	16:32	20:16	21:55
Бл.	12	29	2:40	4:34	12:45	16:32	20:15	21:55
Гьуб.	13	30	2:41	4:34	12:45	16:32	20:15	21:54
Бэр.	14	1	2:41	4:35	12:46	16:32	20:14	21:54
Мэф.	15	2	2:41	4:35	12:46	16:32	20:14	21:54
Бэр.	16	3	2:42	4:35	12:46	16:32	20:14	21:53
Шэмб.	17	4	2:42	4:36	12:46	16:32	20:14	21:53
Тхь.	18	5	2:42	4:36	12:46	16:32	20:13	21:53
Бл.	19	6	2:43	4:36	12:46	16:32	20:13	21:52
Гьуб.	20	7	2:44	4:37	12:46	16:32	20:13	21:52
Бэр.	21	8	2:46	4:37	12:46	16:32	20:12	21:51
Мэф.	22	9	2:47	4:38	12:46	16:32	20:11	21:51
Бэр.	23	10	2:49	4:39	12:47	16:32	20:11	21:50
Шэмб.	24	11	2:50	4:40	12:47	16:32	20:11	21:50
Тхь.	25	12	2:51	4:40	12:47	16:32	20:10	21:49
Бл.	26	13	2:53	4:41	12:47	16:32	20:09	21:49
Гьуб.	27	14	2:54	4:42	12:47	16:32	20:08	21:49
Бэр.	28	15	2:55	4:43	12:47	16:31	20:07	21:48
Мэф.	29	16	2:56	4:43	12:47	16:31	20:06	21:48
Бэр.	30	17	2:58	4:44	12:48	16:31	20:05	21:46

Адыгэ хьалыжъом и Маф

Заремэ Тыркуем клошт

Шэнышлу зэрэхуугъэу, адыгэ хьалыжъом и Мафэ Сырыфыбг (Руфабго) ипсыкъефэхыплэхэм адэжы шыкыуагъ. Лъэпкъ шхыныгъохэр зышлынхэр зиклэсэ бзыльфыгъэ 25-рэ фэдиз зэнэкокугъ.

«Нэнэжъ ихыалыжъу»
зыфилорэ зэнэкьокьум
Дэгужьые Сарэ шате-
кыуагъ. «Мэфэк! хы-
лыжъоу» Хыабэхуу
Жаннэ ышлыгьэр жи-
рим кыхихыгъ. «Къэ-
зыгъээзэжыгъгэ хы-
лыжъу», «Бысымгуа-
щэм ихыалыжъу» зы-
филохэрэр гум рихы-
гъэх, аклэупклагьэр
Мэфшыкукьо Щангулэ
къ-тэтэжъ плашъэхэм
ым зыдырахыжыгъгэу
кышцигъотыгъэ пкы-
налыжъор зэрашыщты-
нэкьокьум кыхыгъэ-
гъ.

Красногвардейскэ районым

кыйкылыгэ Сиху Заремэ «Нысе лап» зыфилорэ зэнэкьокьум апэрэ чыплэр кышчыдихыг. Ащ ыгэжэьгээ хыалыжоохэр экэлми анэхэ лэшлухэ зэхэ-заклохэм алгытаг. Зыгэпсэ-фыплэу «Сырыфыбгым» ипашэу Бибэ Мурат зэхэхэм кышчи-луаг нэбгырэ 700-м нахыбэ лэфтхьабтээн зэрэхэлажьэр. Шлухьафтын шхьалэу зэхэ-закломэ агэнэфагэр Сиху Заремэ фагэшышаг — Тьркуем зэрэкложт путевкэр, мэфи 10 зыкызыригэпсэфыштыр ащ хэхьэх.

— Сыпцэрыхьаныр сиклас,
тхьаегьэпсэух зэхэщаклохэр,
сипэлэлэсэныгэ уасэ кыфэзы-
шыгыэхэр, — кылыагы Ула-

пэ кык|ыгъэ Сыхъу Заремэ.

Льпэпкь театрэу Цэй Ибра-
хымэ ыцэккэ шытым иарти-
стхэу Ордэн Фатимэрэ Нэхэе
Адамрэ зэрэщэгъэ зэхэхэм
ансамблэхэр хэлэжыагъэх. Ар-
тистхэм оредхэр кыщалауагъэх,
кытшышъуагъэх. Тэу Аслъан,
Болэкъо Аслъан, Емттыль
Юсыф, Беджелды Амэрбой,

ныбжык1эхэу, тымьлэпкэжыгу
бзылфыгыэхэу гушы1эггу ты-
зыфэхуыгэмэ зэхэхэм осэ
ин ратыг, лэпкэ шлэжыым
изыкыегэлэтынклэ ащ фэдэ лоф-
тхабзэхэм ямэханэ агьэлэ-
плагэ.

САХЬИДЭКЪО Нурбий.
Сурэтхэр зэхэхьэм кьыщы-
тетхыгъэх.

Хэбзаклэхэр. Тазырхэр.

ГИБДД-р

Кыхьашт мазэм кыщегъэжыагъэу ешъуагъэу рулым клэрысэу кыагъэуцухэрэм ахьцэшхо арагъэтышт. Джащ фэдэу зэрешъуагъэр кыагъэнэфэным пае зыгъэуцуплэкунэу фэмыехэми тазырхэр атыралъхьаштых. Ахэр сомэ мин 200-м кыщегъэжыагъэу мин 300-м нэсых.

*Водительскэ удостоверение цыфхэм кыратырым ыосагъэр **сомэ 800**, цылэ мазэм кыщегъэжыагъэу ар сомэ **1200-рэ** хъугъэ.

*Іэкыб хэгъэгу уимашинэклэ уклон угу хэлъмэ, международнэ водительскэ удостоверениеер **сомэ 1600-клэ** кыдэпхышт.

Автошкөлэм узэрэщеджэшт-ми, экзаменхэр зэрэптыштхэми ауасэ кыхьэхъуагъ. Экзаменхэм ятын агощыгъ. Апэ теориер ит, ащ пае **сомэ мин** яптышт. Практикэр зэрэптыштым **сомэ 3500-рэ** тефэшт. Экзаменыр зымытышъугъэм, мэфибл зытешлэклэ, иклэрыклэу рагъэтыжыышт. Зэлъыпытэу цэуцогъо

зымытышъурэм, мазэклэ ар физэклахьашт. Ар птыжыи кыс **сомэ минитлэ** плахышт.

Регистрациер

Машинэхэр регистрацие зэрашлырэ ахьцэми ильэсым икыхьагъу кыхьагъэхъуагъ. Регистрационнэ тамыгъэм джы **сомэ 2000** лъыптышт, ыосагъэр **сомэ 1500-рэ**. Машинэклэ кызыщэфыгъэхэм регистрацие зэрарашлыштыгъэр **сомэ 1800-мэ**, джы уасэр **сомэ 2500-м** нэсыгъ. Автомобилым ипаспорт кызыэрэпфелуштыр **сомэ 500-м** икли **800-м** нэсыгъ. Транспортыр регистрацие зэрэбгъэшлы-

гъэмклэ свидетельствэу кыуатырэм (ПТС-м) хэбзаклэхэмклэ **сомэ 500** лъыптышт, зыфэдыгъэр **сомэ 300**. ПТС-м ышъо е адресыр зэблэпхъуштымэ — **сомэ 300** тапэкклэ **сомэ 200** ыосагъэр.

Уимашинэклэ Урысыем игъунапкэ уиклыштымэ, транзитнэ номерхэр уишыклагъэх. Ахэм ауасэ **сомэ 1000** кыхьахъуи, **1600-м** нэсыгъ.

за совершение правонарушений в сфере безопасности дорожного движения» зыфилорэм кызыэрэщилу, ащ фэдэ мыхьомышлагъэхэр зезыхьэхэрэм арагъэтышт ахьцэр сомэ мин 200 — 300-м нэсыгъэу бэдзогъу мазэм тытэхьашт. Цылэ мазэм кыщегъэжыагъэу гъэмфэ машинэ щэрэхьхэр кымэфэ щэрэхьхэмклэ зэблэзымыхъугъэхэми сомэ 500 тазырэу кыатыралъхьан альэклышт.

Зигугъу кытшыгъэу постэумэ кыахэгъэхъожыгъэу фае тызхэт ильэсым гъэстыныпхъэхэм ауасэ кызыэрэхагъэхъоштыри. 2014-рэ ильэсым Урысые Федерацием и Правитель-

Ар дэгъуа, дэя? Ешъуагъэу машинэр зезыфэрэм, мыхьомышлагъэхэр кызыахэрэм е лажъэ зымылэ цыфыр машинэм езыгъэуцухэрэм ар ифэшъуашъу цыт. Гъогур цынэгъончъэн зэрэфаем цыфхэри ригъэгупшысэщтых сомэ мин 300 тазырэу птыштымэ е уиунагъо цыбгъэфедэмэ нахьышлэмэ.

Ахьцэ зымылэм сыда ышлэщтыр? Тазырыр зытын зымылэклыштым шокл имылэу сыхьат 480-рэ лѳ рагъэшлэшт е егъэзыгъэ хэлъэу агъэлэжэшт. Ащ нэмыклэу, ильэситлэу иплалъэу агъэтысын альэклышт. Зэрэхъурэмклэ, уешъуагъэу ятлонэрэу укызагъэуцуклэ, лѳ хэмылэу хьапсым учлэфэшт.

Ешъуагъэхэу автомобилхэр зезыфэхэрэм тазырхэр арагъэтыхэ зэхъум, гъогум кытэхъухэрэ мыхьомышлагъэхэм кыащыклэгъагъ. Водительхэр нахь зыфэсакыжыых, сомэ мин 30 — 50 атынэу фаехэл ыкли ахэр япчъагъэклэ нахьыбэх. Ау тазырма кымыгыгъэуцоу «шы фыжыым» тесыныр зыклэсэр джыри маклэп.

Гъогухэм машинэклэ уарыклоныр цынэгъончъэным фэшл 2015-рэ ильэсым хэбзаклэхэр аштагъэх, тазырхэри кыалэтыгъэх. Автомобиль зымылэу цыфхэм ахэтыжыыр маклэ, арышъ, унагъо лэпчъ хэбзаклэхэми, тазырхэми яутэклых. Ахэр зыфэдэхэр тыгу кыэдгъэклыжыных.

Лэныст

Кызыэралотэжыирэмклэ, 1942-рэ ильэсым икымафэ Пщыжъхьаблэ, къоджэ гъунэм, пшъэрыл гъэнэфагъэ илэу бзылфыгъэ кыщыратлупщэхыгъагъ. Разведчикэу щытыгъэу ары зэралощтыгъэр.

Ащ кыкылынышъ, ар Джамбэчыне къэклонэу щытыгъи, зиунэ чэщыр щырихымэ хъуштым клэупчлагъ. Хьэтэмэ Хьаджбирам иунэ лухэмэ хъунэу бзылфыгъэм джэуап кыратыжыыгъ.

Ащ тетэу чэщым унэм кытеогъэ бзылфыгъэм Хьаджбирам ягощэ Мэулид пчъэр фылуихыгъ, унагъом ибысым заом щылагъ.

Лидэ (ары чылэр Мэулид зэрэджэщтыгъэр) бзылфыгъэм зыригъэгъэпскыгъ, зыригъэгъэпсэфыгъ. Етланэ нэф къэмышъызэ, бзылфыгъэм кылылхъуагъ Хьатикъуае щыц Хьапыштэ Къаспот. Лидэ кызыэралотэжыыштыгъэмклэ, бзылфыгъэр Бжъэдэгъу щыщыгъ, ыльэкъуацлэ кырилогъагъ, ау кышлэжыыштыгъэп. Икыжыи зэхъум, бзылфыгъэм лэныстэ цыкыу кышты «Сянэ сынапэ реплъыжыныу мыр сфетъжъ» ылуи, кыритыгъ. «Сэ мы сызыхэт лѳым псаоу сыкыхьэклыжыштытэп» ылогъагъ.

Ащ тетэу бзылфыгъэр Хьапыштэ Къаспот унэм рищыжыи гъогу техьажыыгъэхэ къодыуе къоджэ полицайхэр кылухьэхэ, пчъэм лъэшэу кытеохэу рагъэжыагъ. Бы-

сымгуащэм пчъэр зылуехым, «Мы унэм щыбгъэбыллырэр тыдэ щыл?» алуи кырагъэзыгъ. Шхончыр кытыраубыти, аулыныу кыралэ зэхъум, шъэожъые Іэтахъоу чыежыыгъэр кытэджи, «Сянэ шъумыуыкы, бзылфыгъэр Хьатикъуае ащэнэу ращэжыагъ» кыарилуагъ.

Ащ лъыпытэу полицайхэр бидаркэм ыуж ихьэхэ, унэу зэклогъэхэм нэсыгъэхэ къодыуе мыдрэхэри аклэхьагъэх. Къаспотыр унэм шъхьаныгъуапчъэмклэ икыжыи хэхажыыгъ. Ащ лажъэ имылэу, щыни нэужым Тыркуем икыжыыгъагъ. Зымышлэрэмэ ар нэмыцмэ ягъусагъэти, хэгъэгум икыжыыгъэу алоштыгъ. Къаспот ишъхьэгъусэ пщыжъхьаблэ Дзэукожымэ япхъугъ, Хьабидэт ыцлагъ, я 90-рэ ильэсхэм дунаим ехыжыыгъ.

Мы кыбэр гухэкыр ильэсипшл пчъагъэклэ узэклэбэжымэ кыэхъуагъ. Адыгэ партизанкэ ныбжыклар ащ тетэу полицайхэм яклодылэгъагъ.

**ХЪУНЭГО
Ахьмэд.**

Джамбэчыи.

Тазырхэри кыалэтыгъэх

Рулым ешъуагъэу клэрыс водителым е зэрешъуагъэр кыаушыхьатынэу зызымыгъэуплэклугъэм джынэс сомэ мин 30 рагъэтыштыгъ е иправахэр ильэсрэ ныкьорэм кыщегъэжыагъэу ильэситлэу нэсэу ыгъэфедэнхэ ымылэклыныу ашлыштыгъ. Ятлонэрэ кыгъэуцугъоми, цыфым ешъуагъэу машинэр зэрэфэмэ, сомэ мин 50 рагъэтыштыгъ, правэхэр ильэсищ иплалъэу лахыштыгъ.

Ыпшъэклэ кызыэрэщытлуагъэу, я 528-рэ Федеральнэ законэу «О внесении в отдельные законодательные акты Российской Федерации по вопросу усиления ответственности

ствэ гъэстыныпхъэ литрэм ыуасэ сомищырэ чапычи 10-м нахьыбэу кыамылэтынэу кыащалогъагъ. Хъушт шъыпкыэр уахьтэм кыгылэпгъошт.

Цыфыр ешъуагъэу рулым зыкларытисхьэклэ зэрэхъуоштыр, мыхьомышлагъэ зэришлэщтыр, гъогум цыф зэрэщытыриутын ыльэклыштыр кыдалыты, ащ фэдэ водителхэм пшъэдэклыжыэу арагъэхьыштыри кыагъэхьылагъ. **Зы нэбгырэ** езыгъэуцухэрэм **ильэситлэу** кыщегъэжыагъэу **блым** нэс тыралъхьашт, ешъуагъэу **нэбгыритлэу ыкли нахьыбэ** езыгъэуцухэрэм **ильэсиплым** кыщегъэжыагъэу **бгъум** нэсэу агъэтысышт.

**ШЪАУКЪО
Аслъангуащ.**

◆ НЫБЖЫКЛЭХЭМРЭ ЕГЪЭДЖЭНЫМРЭ

«Налмэсым» аштэщтхэр агъэсэщтых

Адыгэ Республикэм искусствэхэмклэ иколледжэу У. Тхьабысымэм ыцлэклэ щытым кышъокло куп шагъэсэшт. Еджэныр дэгъоу кызыухыхэрэр дунаим щыцлэрыло ансамблэу «Налмэсым» аштэщтых.

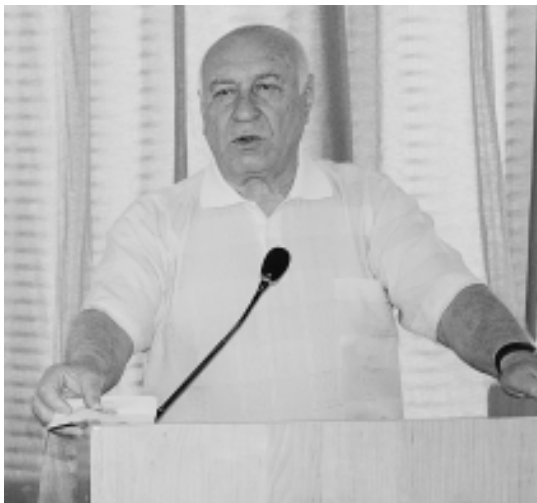
— Лъэпкэ искусствэм фэдгъэсэшт ныбжыкларэм лѳ адэзышлэшт клэлэгъаджэхэр кыхьэтхыгъэх, — кытилиуагъ «Налмэсым» ихудожественнэ пашэу, Адыгеим ыкли Пшызэ язаслуженнэ артистэу Хьоджэе Аслъан. — Искусствэмклэ колледжым щеджэхэрэр сэнэхьатэу кыхахыгъэм икупклэ нахьышлоу кыагурылонымклэ «Налмэсым» и Унэ егъэджен зэлуклэгъухэр щызэхэтэщтых. Нэбгырэ 20 кышъуаклоу аштэщтыр. Мыекъуапэ дэсхэм,

районхэм ащыпсэурэмэ клэлэгъаджэхэр ахэдэщтых, анахь дэгъухэу алытэхэрэр «Налмэсым» пае агъэсэщтых. Клэлэгъаджэхэмрэ кышъуакло хъунэу фаехэмрэ апэрэ зэлуклэгъур зэдырлагъ. Ныбжыкларэм кызыэралорэмклэ, «Налмэсым» хэхаанхэм ыпэкклэ ансамблэм иартистхэм ящылэклэ-псэуклэ нахь куоу зыагъэгъэозэн альэклышт. Лъэпкэ искусствэр дунаим щызыгъэшлэрэ «Налмэсым» кышъышонхэр щытхъу зыхэлъ пшъэрылэу алытэ.

ШЭНЫГЪЭ-ПРАКТИЧЕСКЭ КОНФЕРЕНЦИЕР

Лъэпкъым фэлэжъагъ

Зэлашэрэ шэныгъэлэжъу, филологие шэныгъэхэмкӀэ доктору, профессору, Адыгэ Республикэм шэныгъэмкӀэ изаслуженнэ лофшӀэшхоу, шэныгъэхэмкӀэ Адыгэ (Черкес) Дунэе академием иакадемикэу МэрэтыкӀо Къасимэ Хъамосэ ыкӀор кызыхъугъэр илъэс 80 зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэ шэныгъэ-практическэ конференцие мы мафэхэм гуманитар ушэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институтым шылагъ. Илъэс 44-м шэныгъэ хъасэм хъалэлэу цылэжъэгъэ МэрэтыкӀо Къасимэ игушъхьэлэжыгъэ зыфэдэр, уасэу фашырэр, ишӀулэжыгъэкӀэ ар кызырэтхэтыр ащ кыщыралотыкӀыгъ.

МэфэкӀ зэхыхъэм МэрэтыкӀо Къасимэ зыщыщ Шэуджэн районым илыкӀохэр, лӀэкӀошхом щыщ нахьыжъхъу МэрэтыкӀо Клим Нухъэ ыкӀор, Рэмэзан Лахъу ыкӀор, Нурбий, Мыхъамод, Шыхъамбий, Къасимэ ишъхьэгъусэу Маргаритэ, ыкӀоу Иляс хэлэжъагъэх.

Шэныгъэ-практическэ конференциер шӀуфэс гушӀыкӀэ кызылуихыгъ гуманитар ушэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институтым ипащэу, филологие шэныгъэхэмкӀэ доктору, профессору **Бырсыр Батырбий**. Къасимэ илъэс пчӀэгъабэм адыгэ бзэшӀэныгъэм илахь ин зэрэхилъхъагъэр, зэрэцӀыфшӀугъэр, зэхэцэн, зэгъэкӀун лофхэр щыкӀэгъэнчъу зэрэзешӀуихыштыгъэхэр, илъэпкӀ шэныгъэшхо зэрэфилэжыгъэр, илофшӀэгъэ инэу «**Адыгэ топонимическэ гушӀыалъэм**» чыплӀэ хэхыгъэ зериубытырэр, адыгабзэм глаголым мэхъанэу щырилэр ыкӀи ежъ глаголым игъэпсыкӀэ-шыкӀэ куоу зери-лэжыгъэр, ышӀэрэ лофым сыдигъуи дэгъугъэ шапхъэ зэрэригъэгъотыштыгъэр Батырбий кӀигъэтхыгъ, МэрэтыкӀо Къасимэ илофшӀагъэхэр егъашӀэм адыгэ лъэпкъым зэрэфэлэжъэ-штхэр кыӀуагъ.

Институтым бзэшӀэныгъэмкӀэ иотдел ипащэу, филологие шэныгъэхэмкӀэ доктору **Гышц Нухъэ** икӀоджэгъоу Къасимэ илофшӀэгъэ пстэумэ кӀэкӀэу ишӀошӀ къарилӀолагъ. Анахъу МэрэтыкӀом ихъшыкӀыгъэ лофшӀагъэу ижъырэ чыплӀацӀэхэм ыкӀи нахь чыплӀацӀэ цыкӀлхэм, гушӀыл пӀае, къуаджэхэр кой-коеу зэрэгошчыгъагъэхэр, хъаблэ пӀэпчӀ цӀэ зерилагъэр зери-гъэу-нэфыгъэр дэгъугъэу филь-гъугъ. Опсауфэ Къасимэ мы темэм хигъахъоу, зыригъэу-шъомбгъоу зэрэдэлэжъагъэр

кыыхигъэщыгъ. Джащ фэдэу, адыгэ глаголым гушӀылухыгъэм мэхъанэ шъхъалэу щырилэри, ащ игъэпсыкӀи, ишӀошэ зэфэшъхъафхэри зери-гъэу-нэфыгъэхэр дэгъугъэу филь-гъугъ.

МэрэтыкӀо Къасимэ Хъамосэ ыкӀор Шэуджэн районым ит къуаджэу Хъакурынхъаблэ мэкьюогъум и 6-м, 1935-рэ илъэ-сым кызыхъугъ. Мэкьюмэщы-шӀэ унэгъо зегурылом зэши 5-рэ зы шыхъурэ хъухэу цӀаплугъэх. Къасимэ ышнахыжъ Хэгъэгу зеошхом хэлэжъагъ ыкӀи щыфэхыгъ. Къэнагъэхэр нэхъой ахэлэу къэтэджыгъэх, хэти ежъ илъэгъо гъэнэфагъэ щы-ныгъэм щыпхыришчыгъ.

Къасимэ исабыигъо-кӀэлэгъум кызыдиштагъэу тхылъым ыгу факӀоштыгъ, еджэн амал-кы-лай дахи кыкӀыкӀыгъ. Мамхыгъэ гурыт еджаплӀэм 1947 — 1952-рэ илъэсхэм щеджагъ ыкӀи ар дэгъу дэдэу кыу-хыгъ. Къоджэ еджаплӀэм ыуж Адыгэ къэралыгъо кӀэлэегъэджэ институтым чӀэхъагъ, дэгъоуи щеджагъ. Институт ужым хэку гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» рагъэблаги коррек-торэу зы зауэрэ лоф щышӀагъ ыкӀи журналист сэнэхъатыр ыгукӀэ зэрэпэблагъэр мыгъуа-щэу, тхыгъэ зэфэшъхъафхэр гъэзетым кыщыхиутыгъэх. Тхэн-гупшысэн зэчый зэрэхэ-лым ишысэу МэрэтыкӀо Къасимэ усэхэр пасэу ытхыхэу ригъэжъэгъагъ, Мамхыгъэ гу-рыт еджаплӀэм илиткружок кӀэ-щӀэкӀо чанэу илагъ. Адыгэ къэ-ралыгъо институтым щеджэ зэхъум наукэм нахь зыфикъу-дыгъ, анахъу адыгабзэр ары шӀогъэшӀэгъонэу зыфэгъэзэгъа-гъэр. 1957-рэ илъэсым Ады-гэ шэныгъэ-ушэтӀэкӀо институ-тым илофшӀэныр щыригъэжъагъ, мэзищ нахь темышлагъэу дзэ къулыкъум ащи, илъэси 3

имыкӀурэ къэтыгъ. Кызыгъэ-зэжыым зылуыгъэ шэныгъэ ин-ститутым илофшӀэн щыпидзэ-жыгъ. Гуетыныгъэ ин хэлэу ученэ секретарэу, адыгэбзэ шэныгъэмкӀэ отдѐлым ипащэу илъэсыбэм лоф ышӀагъ. Кол-лективым шъхъэкӀафэ щыфа-шӀэу, ежъыри игъэсэныгъи, ицӀы-фыгъи зэдиштэу, лъытэныгъэ зыфӀозыгъэшӀэу гъэпсыгъагъэ. Адыгэ гушӀыалъэхэм язэхэгъ-уцон анахъу ыналэ зытетыгъэр. 1962-рэ илъэсым СССР-м шэ-ныгъэхэмкӀэ и Академие еп-хыгъэ институтым бзэшӀэны-гъэмкӀэ иаспирантурэу Мос-ква дэтым агъакӀо. 1966-рэ илъэсым Къасимэ кандидат диссертациер «Служебные части в адыгейском языке» зыфило-рэ темэмкӀэ Тбилиси

сым апэрэу, 1990-м ыкӀи 2003-рэ илъэсхэм кыдагъэкӀы-жыгъ.

МэрэтыкӀо Къасимэ адыгаб-зэм хэт бзэлъэпкӀ гушӀылхэм, анахъу глаголым изэхэтыкӀэ-шыкӀэ афэгъэхыгъэу бэ лофэу ышӀагъэр, адыгабзэм изэгъэ-шӀэнкӀэ тхылъ лэпылэгъухэри зэхигъэуцуагъэх, аспирантхэ-ми лоф адишлагъ. ИлофшӀагъэ ифэшъошэ уасэ фашӀэу шэны-гъэхэмкӀэ Адыгэ (Черкес) Дунэе академием хагъэхъагъ.

1967-рэ илъэсым МэрэтыкӀо Къасимэ унагъо ышӀагъ. Ишъ-хъэгъусэу Маргаритэрэ ежъыррэ зы пшъашӀэрэ — **Асель**, зы кӀалэрэ — **Иляс** зедэлэжыгъ. Ахэр еджагъэх, гъэсагъэх, са-быйхэр аплӀух. Адыгэ чыплӀа-цӀэхэм ягушӀыалъэ, нэмыкӀ гу-шӀылӀэу зэфэшъхъафхэри Къа-симэ зэхигъэуцуагъэх, кыди-гъэкӀыгъэх. КыгыэшӀагъэр илъэс 69-рэ имыкӀу, шӀагъэу илэр бэдэд.

МэрэтыкӀо Къасимэ ищы-ныгъэ ыкӀи итворческэ гъашӀэ уанэу кыыригъэуцуоу, уригъэ-пльыжъу гъэпсыгъагъэ филь-м-кӀэгъэлъэгъонэу «**Линия жизни Меретукова К.Х.**» зыфилоу шэныгъэ институтым итхылъ-еджаплӀэ ипащэу **ЗекӀюгу Свет-ланэ**, бзэшӀэныгъэлэжъэу **Ан-цокъо Сурэт**, библиографэу **Бэ-гушъэ Нэфсэт**, Къасимэ ягуа-щэу **МэрэтыкӀо Маргаритэ** ялӀыплӀэгъоу кыагъэхъазырыгъэр. Ар зэкӀэ Къасимэ игъэшӀэ гъогу

Адыгэ къэралыгъо университе-тым илъэпкӀ факультет икӀэлэ-егъаджэхэр, Мыекъуапэ дэт гурыт еджэплӀэ зэфэшъхъафхэм адыгабзэмкӀэ ащезыгъаджэхэ-рэр, хэлэжъагъэх. ИлофшӀагъэр шэныгъэлэжышхоу МэрэтыкӀо Къасимэ лофшӀоу ылэжыгъэр бгъу пстэумкӀи кызылӀотыкӀэу гъэпсыгъагъэ.

Уналэ зытырыуагъадзэщтыгъ филологие шэныгъэхэмкӀэ кан-дидатэу, институтым илофшӀэу **Тутарыщ Марыет**, мы инсти-тутым илофшӀэу шъхъалэу **ЕмыкӀ Нурджанэ** къашыгъэ псалъэхэу микротопонимхэм язэхэлъыкӀэ-гъэпсыкӀэ, тарихь мэхъанэу адыгэ топонимхэм ялэхэм яхылылагъэхэм.

Филологие шэныгъэхэмкӀэ кандидатэу, Адыгэ къэралыгъо университетым икӀэлэегъаджэу **Блыпэшъо Мирэ** игушӀылэу «КӀэрэщэ Тембот итарихь тхы-гъэмэ яономастикон» зыфило-рэри гъэшӀэгъоныгъэ.

Научнэ конференцием пса-лъэу, кылотыкӀынау бэ кыща-шыгъэр, ахэр зэкӀэ МэрэтыкӀо Къасимэ ищыкӀагъэмрэ илоф-шӀэкӀагъэмрэ къэзылуатэхэу, шӀоу ылэжыгъэм осэ ин езы-тыгъэх.

Ары. Зэлашэрэ бзэшӀэны-гъэлэжъэу МэрэтыкӀо Къа-симэ урыгушхонэу лъэуж дахэ кыгыэнагъ, илофшӀагъэхэр ныб-жырэу щылӀэштых, адыгэ лъэп-къым фэлэжъэштых.

МэфэкӀ нэшанэм итэу шэ-ныгъэ-практическэ конферен-циеу МэрэтыкӀо Къасимэ кы-зыхъугъэр илъэс 80 зэрэхъу-гъэм фэгъэхыгъэр зэрэкӀуа-

кыыцигъэшъыпкъагъ. 1992-рэ илъэсым доктор диссертаци-ер «Вопросы строения глаго-ла в адыгейских языках» зыфило-рэммкӀэ кыыциушыхъа-тыгъ. Ау бзэшӀэныгъэм Мэ-рэтыкӀо Къасимэ зэрэщызэпъа-шӀагъэр илофшӀагъэу «Адыгэ топонимическэ гушӀыалъ» зы-фило-рэ ары. Ар 1981-рэ илъэ-

зэгъэзэфэгъэ-зэкӀэлъыкӀоу кы-зышӀылотыкӀыгъ, шэныгъэ куу, лофшӀэкӀэ амал ин, цыфыгъэ дахэ — нэхъой ыкӀи лӀдэб уехъопсэнэу зэрэхэлъыгъэм ишысэ лъаг.

Шэныгъэ конференцием гу-манитар ушэтынхэмкӀэ Ады-гэ республикэ институтым ишӀэныгъэлэжъхэм ямызакъоу,

гъэм ыгъэрэзагъэхэу ащ хэ-лэжъэгъэ цыфыбэм ыкӀи гу-манитар ушэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институтэу ар зэ-хэзышӀагъэм МэрэтыкӀо лӀакъом ыцӀэкӀэ «тхъашъуегъэпсэу» гу-шӀылӀэшхор къафагъэшъошагъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.
Сурэтхэр *Ишъынэ Аслъан тырихыгъэх.*

ИлофшӀэгъухэм кыыралуалэрэр

АНЦОКЪО Сурэт, бзэшӀэныгъэм иотдел илофшӀэу шъхъал:

МэрэтыкӀо Къасимэ ишӀэныгъэ дунай чыплӀацӀэхэр пытэу хэуцуагъэх. Ихэгъэу, иадыгэ чынальэ, кызыхъыгъэ лъэ-пкъыр шӀу дэдэ зери-лэжъхъэрэм кы-хэкӀэу, ахэм ацӀэхэр, къышӀэкӀыгъэ хышӀэхэр, тарихъу кызыхиубытагъэхэр ищылӀэныгъэ, ишӀэныгъэ хэпхъагъэхэу хъугъэх. Адыгэ Республикэм кыгыэ-гъунэрэ чынальэм имызакъоу, хы ШӀуцӀэ лушъом шылэ шапсыгъэ чылагъо-хэми, Краснодар краим икушъхьэлэу чыплӀэхэу абдзахэхэр зырысыгъэхэми

адыгэ чыплӀацӀэхэр къащитхыгъэх. Ащ нэмыкӀэу, Краснодар краим икӀэра-лыгъо архив, гуманитар ушэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институтым, ЛъэпкӀэ музеем, къалэхэу Анапэ, ЦӀэмэз, Ге-ленджик, Туапсэ, Лазаревскэм, Шъачэ яархивхэр кызыфигъэфедэхэзэ, мате-риалхэр ыугъоигъэх.

МэрэтыкӀо Къасимэ мэхъанэ ин зэритэу ыналэ зытыригъэтыгъэр чы-плӀацӀэхэр къэухъумэгъэнхэр ары. Чы-плӀабэ кӀодыгъэ нахь мышӀэми, Къа-симэ ихъатыркӀэ ахэм ацӀэхэр къэ-нагъэх. Ащ илъэс 40 фӀдиз чыплӀацӀэхэм якъэу-гъоин тыригъэкӀодагъ ыкӀи чыплӀацӀэ

3500-рэ фӀдиз кызыдэхъэгъэ гушӀы-лӀагъэр 2003-рэ илъэсым Мыекъуапэ кыышӀыдигъэкӀыжыгъ. Темыр Кавка-зым мыщ фӀдэ гушӀыалъэу кыышӀыдэ-кыгъэхэм бӀэкӀэ анахь инэу алытагъ.

МэрэтыкӀо Къасимэ шӀукӀэ цыфхэм агу кынагъ.

ЗЕКӀЮГЪУ Светлан, институтым итхылъеджаплӀэ ипащ:

— Къасимэрэ сэрырэ илъэс 30-м къехъурэ мы институтым тыщыздэ-лэжъагъ. А лъэхъаным институтым ло-фшӀлэу чӀэсыгъэр мӀэкӀэ дэдагъ, арыти дэгъу дэдэу зэкӀэми тызэрэшӀэштыгъэ.

Къасимэ цыф шъабэу, ласэу щытыгъ. ЫмакӀэ лэтыгъэу гушӀылу зэхэхыгъэп. Илъэс пчӀагъэрэ бзэшӀэныгъэм иот-дел ипэщагъ, отдѐлым чӀэсхэм ыгу хигъэкӀыгъэу е мытэрэзэу дзекӀуагъэу зы нэбгыри ахэтӀэп. Къасимэ шэны-гъэлэжъэ цӀэрылоу щытыгъ, илофшӀэныр шӀу ылэжъыштыгъ. МакӀлӀэ илофшӀэгъэ зэфэшъхъафэу кыдыгъэкӀыгъэри. Ар мыпшъыжъэу адыгэ чыплӀацӀэхэм адэ-лэжъагъ.

Топонимикэу зыдэлэжъагъэм пӀае бэ-дэд угъоигъэу илагъэр. КыкӀлхъагъэри бэ. Къасимэ джы непэ кытхэмытыжъ нахь мышӀэми, бэрэ игугъу тэшӀы, тщы-гъупшэрӀэп, илофшӀагъэу кыышӀынагъэ-хэм пщагъэгъупшӀэштӀэп, цыфхэм ахэр агъэфедэх.

ИСКУССТВЭМ ИЦЫФХЭР

Ишлушлагъэ хигъэхъонэу фэтэлэ

Дунэ Артийскэ комитетымрэ
Обществэнэ лытэныгъэмкIэ
Дунэ Ассамблеимрэ яунашъокIэ
Дунэ дышгъэ орденэу «За честь и
достоинство» зыфиорэр режис-
серэу, Урысые Федерацием ики-
нематографистхэм я Союз хэтэу,
кинокомпаниеу «Адыгея-фильм»
зыфиорэм идиректор шъхалэу
Нэгъэплъэ Аскэрбий кыфагъэ-
шъошагъ.

Урысыем и Мафэ фэгъэхьыгъэ зэлукIэу
Дунэ Артийскэ комитетым илагъэм лъэпкъ
шлэжым зыкыгъэлэтыгъэным, гушъхъэ кIуа-

чIэр гъэпытэгъэным ямэхъанэ, нэмыкI
лофыгъохэм шытегушылагъэх. Зэфэхьысыжъэу
ашыгъэм кыщыхагъэщыгъэх къралыгъо,
общественнэ, политикэ лофышлэшхохэм, гъэ-
сэныгъэм, шлэныгъэм, культурэм, спортым
апылхэм ягъэхъагъэхэр. Ахэм шлухъафтын-
хэр афашыгъэх.

Москва щыкIогъэ зэлукIэм Нэгъэплъэ Ас-
кэрбий рагъэблагъи, орденэу «За честь
и достоинство» зыфиорэр кыщыраты-
жыгъ.

Пчыхъэзэхъэм Москва, Кавказ шъо-
лырым яартистхэр хэлэжъагъэх, концерт
игъэкIотыгъэ мэфэкI зэлукIэм кыщагъэ-
лэгъуагъ.

— Тхъаегъэспсэху силогъэ лъытэныгъэ
кыфэзышыгъэхэр, ситворчествэ лъызгъэ-
кIотэнымкIэ Iэпылэгъу кысфэхъухэрэр, —
кытилиуагъ Нэгъэплъэ Аскэрбий. — Гухэлъ
инхэр сIэх. Дунэе культурэм шыцIэрылоу,
Адыгеим иныбджэгъушлоу Зураб Церетели
сылукIэн симурад. Ным исаугъэт Мыекъяу-
пэ шыгъэуцугъэным, лъэпкъ искусствэр лъы-

гъэкIотэгъэным, нэмыкI лофыгъохэм татэгъу-
шылэшт.

Нэгъэплъэ Аскэрбий тигъэзетеджэмэ ацIэ-
кIэ тыфэгъушIо. Адыгэмэ ятарихъ, шэн-ха-
бзэхэр дунаим нахышлоу щашлэнымкIэ игъу-
хэлъышлэхэр Тхъэм кыдигъэхъунхэу фэтэлэ.
Опсэу, Аскэрбий, бэгъашIэ охъу!

Сурэтым итхэр: **Нэгъэплъэ Аскэрбий
кыфагъэшъошэгъэ орденымрэ Щытхъу
тхылымрэ.**

ТИЗIУКИЭГЪУ ГЪЭШIЭГЪОНХЭР

МэлэIичхэр бзэм икуупIэх

Адыгэ Республикэм и Камернэ музыкальнэ театрэу
Хъанэхъу Адам ыцIэкIэ шытым «Шульэгъум имэ-
лэIичхэр» («Ангелы любви») зыфиорэ спектаклэр
кыщагъэлыгъуагъ. Пчыхъэзэхъэм артистэу Вик-
тор Серебрянскэм шыфэгъушIуагъэх.

хэмкIэ изаслуженнэ лофышлэ-
шхоу Исуп Аслъан спектаклэм
кыщашырэ къашъохэр ыгъэуцу-
гъэх. Къашъомрэ ордэным хэлъ
гупшысэмрэ зэыпхырэ роль гъэ-
шIэгъонхэр артистхэм къашых.
Адыгэ Республикэм изаслужен-
нэ сурэтышIэу Сихъу Рэмэзан
спектаклэр кыгъэкIэрэклагъ.

ШхэлIэ зэтэгъэпсыхъагъэм чIэ-
сых, кофе ешъох, мэгущылэх,
шульэгъум шъэфэу шырялэн альэ-
кIыштым лъэлэсых. Пшъашъэмрэ
кIалэмрэ агу эфилъыр нэплъэ-
гъукIэ зэралон альэклэу кытща-
гъэху. Артистхэр дахэу фэпа-
гъэх. Адыгэ Республикэм иза-
служеннэ артистэу КIэрэщэ Эду-
ард фыжыбзэу фэпагъэ. Артист-
кэ цIэрылоу Ирина Кириченкэм,
нэмыкIхэм ярольхэр кызыррашIы-
хэрэм улыплъэзэ, псэ зыпыт
гушылэу къалорэм псынIкIэу узэ-
лэкIу. Владислав Верещако,
ЛIый Бэлэ, Давид Манакьян,
Александр Степановым, нэмыкI
артистхэм шульэгъур кызыра-
гурылорэр къагъэлъагъо.

П. Булаховым, А. Гурилевым,
А. Варламовым, П. Чайковскэм,
А. Даргомыжскэм, фэшъхъаф
композиторхэм ауыгъэхэр зэхъ-
хэм цызэхэтхыгъэх. Пьесэр зы-
тхыгъэ Галина Лодяновар бэшIа-
гъэу тинэлъуас. Дунаим цызэлъа-
шIэрэ къралыгъо ансамблэу
«Исламыем» адыгэ къашъохэр
кыщишыштыгъэх, Камернэ му-
зыкальнэ театрэу А. Хъанэхъум
ыцIэкIэ шытым шылажъэзэ, пьесэ
заулэ икълэмыпэ кычIэкIыгъ.
Шульэгъум икьежъапIэ кызы-
луихынымкIэ Г. Лодяновар цыIэ-
ныгъэм куоу хэлпъэн зэрилъэ-

кIырым спектаклэр кыгъэбаигъ.
Орэдылохэм пэцэныгъэ адызе-
зыхъэгъэ артист цIэрылоу, ком-
позиторэу Михаил Арзума-
новым анахъэу кыдэхъугъэмэ
ащышъу фэтлэгъурэр артистхэм
къалорэ произведенихэр зэлхы-
гъэхэу зы кызгъагъ Iэрамым фэ-
дэу шульэгъум кызырэтэгущы-
лэхэрэр ары.

А. Гурилевым, С. Рахманино-
вым, М. Глинкэ япроизведение-
хэр спектаклэм кIэху фэхъугъэ-
хэм ащышых. Е. Баратынскэм,
А. Кольцовым, А. Пушкиным
яусэхэм атехыгъэ ордэхэу Еле-
на Лепиховам, Ирина Киричен-
кэм, Михаил Кабановым, Вик-
тор Марковым, нэмыкI артист-
хэм къалохэрэм мэлэичхэри шу-
льэгъум ыбзэкIэ къагъэгущылэн
альэкIыштэу зылытэрэмэ аде-
тэгъаштэ.

Адыгеим культурэмкIэ иминис-
трэу Къулэ Мыхъамэт, тиреспу-
бликэ икомпозиторхэм я Союз
итхъаматэу Къэгъэзэжъ Байзэт,
Адыгеим исурэтышIхэм я Союз
итхъаматэу Хъуажъ Рэмэзан, нэ-
мыкIхэу Камернэ музыкальнэ
театрэм инспекталэхэм яплъы-
хэрэм кышагъэщырэр артистхэм
ялэлэсэныгъэ зэрэхагъахорэр
ары. КъэшъуакIохэу Елизавета
Свинцевам, Дэгужъые Азэмат,
Оркыжъэкъо Тимур, Юлия Ак-
сеновым, нэмыкIхэм уяплъымэ,
музыкальнэ искусствэм ыбзэ
икыныгъохэм зэрэащымышынэ-
хэрэр къахэщы. АщкIэ художест-
веннэ пащэу Сулейман Юныс
тыфэрэз.

Сурэтхэр зэхъхэм кыщыте-
тхыгъэх.

Музыкальнэ театрэм ихудо-
жественнэ пащэу, Урысыемрэ
Адыгеимрэ искусствэхэмкIэ яза-
служеннэ лофышлэшхоу Сулей-
ман Юныс ипэублэ гушылэ шы-
хигъэунэфыкIыгъ Виктор Сере-
брянскэр илъэсыбэ хъугъэу куль-
турэм зэрэхэтыр. Лъэпкъ ан-
самблэхэм лоф ащишIагъ, режис-
серэу шытыгъ, илъэс 20-м къе-
хъугъэу Камернэ музыкальнэ те-
атрэу А. Хъанэхъум ыцIэ зыхы-
рэм хэтэу спектаклэхэм ахэ-
лажъэ.

Тиреспубликэ культурэмкIэ
иминистрэу Къулэ Мыхъамэт,
Адыгеим итеатрэхэм ялофышлэ-
хэм я Союз итхъаматэ игуа-
дзэу Къуижъ Нэфсэт, Мыекъяу-
пэ иадминистрацияе культурэм-
кIэ игъэлорышIапIэ илофышIэу
Ирина Варакута, культурэм и
Унэ илъэпкъ театрэу Виктор Се-
ребрянскэр зыхэтыгъэм ыцIэкIэ
Наталья Донцовар, нэмыкIхэри
юбиярэу В. Серебрянскэм кы-
фэгъушIуагъэх, искусствэм игъашIэ
зэрэритыгъэмкIэ кыфэрэзэхэу
шлоу шыIэр кыдэхъунэу, иунагъо

дэтхъэжъэу шыIэнэу фэлъэлъа-
гъэх.

Шульэгъум икьежъапIэхэр

Галина Лодяновам ипъесэ
техыгъэ музыкальнэ спектаклэм
урыс композиторхэм ауыгъэ
орэдхэр шыжыныгъэх. Адыгэ
Республикэм изаслуженнэ ар-
тистэу, оркестрэм ипащэу Арка-
дий Хусниаровым игупшысэхэм
къазэрэщыхигъэщыгъэу, ордэным
укыпкырыкIыгъэ, цыIэныгъэм
идэхъагъэ къэпIотэн плъэкIышт,
Арэу цытми, шульэгъу къабзэм
зэлъыкIугъэ хъульфыгъэр икIэсэ
бзылфыгъэм ыпашъхъэ зиуцо-
кIэ дымылу зэрэхъурэр кыдэп-
лътэн фаеу кыхэкIы. Бзакъом
фэдэу ыгу илър кыфалорэп...
ХэкIыпIэмэ алыхъузэ, псэлъы-
хъо кIалэр пшъашъэм ыдэжъ зэ-
рэкIорэм укытегушылэ зыхъукIэ,
артистым иамалхэри кыдэолъы-
тэх. Грузием изаслуженнэ ар-
тистэу, Адыгеим инароднэ ар-
тистэу, республикэм искусствэ-

Зэхъышагъэр
ыкIи кыдэзы-
гъэкIырэр:

Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
лофхэмкIэ, IэкIыб
къралхэм ащы-
псэурэ тилъэпкэгъу-
хэм адырIэ зэлхы-
ныгъэхэмкIэ ыкIи
къэбар
жъугъэм иамал-
хэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

Редакциер
зыхъышIэр:

385000,
къ. Мыекъяуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхъалэм
иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын лофхэмкIэ,
телерадиоэкътын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлоры-
шIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъяуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи

пчыагъэр

4015

Индексхэр

52161

52162

Зак. 744

Хэутыным
узшыкIэтхэнэу шыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор

шъхъалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шъхъалэм
иапэрэ гуадзэр

МэщIэкъо

Саид

ПшъэдэкIыжъ

зыхырэ

секретары

ЖакIэмыкъо

Аминэт

Нэклубгор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбий.